

**Fra rådhus til klasserom -
sammen om kvalitet i Grimstadskolen**

Kommunedelplan for skolene

2015-2027

Vedtatt av kommunestyret i møte 31. august 2015

Grimstad
kommune

Innhold

<i>Mål og innsatsområder</i>	3
Mål for Grimstadskolen 2015 – 2027	3
Innsatsområder i Grimstadskolen 2015 – 2027	3
<i>Innledning</i>	5
Forankring og organisering av arbeidet	5
Kommunale mål - lokale løsninger	7
En skole for alle	8
Tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid	8
Fremtidens skole	8
<i>Grimstadskolene i dag</i>	10
Noen sentrale kvaliteter	11
<i>Innsatsområder</i>	17
Læring	17
Læringsmål i planperioden	19
Fra barnehage til videregående opplæring	20
Inkludering og psykisk/fysisk helse	25
Ledelse	30
<i>Oversikt mål, delmål og tiltak</i>	34
<i>Kildereferanser</i>	36

Mål og innsatsområder

Mål for Grimstadskolen 2015 – 2027

- Elevene i Grimstad oppnår ut fra sine forutsetninger høy kompetanse i grunnleggende ferdigheter og fag, slik at de er godt forberedt til å delta i videre utdanning og arbeidsliv.
- Elevene i Grimstad opplever å bli verdsatt, ivaretatt og inkludert.

Innsatsområder i Grimstadskolen 2015 – 2027

Læring

Sosial og faglig utvikling og kompetanse hos elevene er en forutsetning for at de skal være godt forberedt til videre utdanning, arbeidsliv og til deltagelse i samfunnet for øvrig.

I læringsarbeidet må man tenke både nåtid og fremtid. Det er avgjørende at kvalifikasjonene vi i dag ønsker å utvikle hos elevene, også har gyldighet i det videre utdanningsforløpet og i arbeidslivet senere. Noen kvalifikasjoner, også kalt kompetanser, ansees derfor som viktigere enn andre. Blant dem er gode sosiale ferdigheter og ferdigheter innen lesing, skriving og regning, samt digitale ferdigheter. Blant fagene står norsk, matematikk, naturfag og engelsk i en særstilling, ettersom de i tillegg til sin egenverdi kan anses som redskapsfag innen en rekke andre fag og disipliner.

Det er viktig å understreke at alle fagene i skolen har sin egenverdi og betyr mye for allmenndannelse og for evnen til å orientere seg, og for å delta aktivt i samfunnet og arbeidslivet ellers.

En hovedoppgave i skolesektoren i Grimstad kommune de neste årene er å styrke ledelse på alle nivåer, slik at elevene opplever høy kvalitet når det gjelder faglig utvikling og blir i stand til å mestre hverdagene her og nå - og i videre utdanning og arbeids- og samfunnsnivå.

Inkludering og psykisk og fysisk helse

Trivsel og god psykisk og fysisk helse er i seg selv en rettighet for barn og unge, men trivsel og god psykisk og fysisk helse er også en forutsetning for læring. Hver elev i Grimstad skal oppleve å være inkludert i felleskap med medelever, og de skal ha trygge, gode dager i kommunens skoler. Det betyr blant annet at elever som har det vanskelig, må få tidlig hjelp og støtte av skolens personale eller av skolens samarbeidspartnere. Ingen elever i Grimstad skal oppleve trusler, vold eller krenkende adferd når de er på skolen. Skolen skal i samarbeid med elevene og foreldrene bidra til at dette også gjelder i elevenes fritid.

Læring av nødvendige faglige og sosiale ferdigheter henger nøye sammen med elevenes trivsel og følelse av å mestre hverdagene. Fysisk og psykisk god helse er derfor en

forutsetning for god læringsutvikling. Skolene skal ikke bare fokusere på ferdigheter og fag, men i like stor grad legge vekt på trivsel, inkludering og trygghet hos elevene.

Først når disse grunnleggende behovene er dekket hos eleven, kan effektiv og spennende læringsutvikling finne sted.

Ledelse

Høy kvalitet på ledelsen av skolene og god ledelse i klasserommene er forutsetninger for at elevene i Grimstad skal ha trygge, gode og lærerike skoledager. Den politiske ledelsen har et overordnet ansvar for skolene, og det er av avgjørende betydning for kvaliteten i skolene at den overordnede ledelsen tilrettelegger og støtter utvikling av godt læringsarbeid i klasserommene. Rektor innehar imidlertid den viktigste lederrollen for den enkelte enhet som organisasjon. Han eller hun skal se til at skolens ansatte får nødvendige rammebetingelser i yrkesutøvelsen, og rektor har ansvaret for at det skjer en kollektiv kompetanseutvikling i personalet. Rektor har en kompleks og krevende rolle, og det er derfor viktig at også han/hun får lederstøtte og gode arbeidsvilkår.

For elevene er læreren den viktigste lederen. Kvaliteten på lærerens arbeid handler om solid faglig og pedagogisk utdanning og erfaring, men først og fremst om lærerens utøvende kompetanse, og om kvaliteten på det daglige samarbeidet mellom læreren og eleven.

Innledning

Forankring og organisering av arbeidet

Kommunal planstrategi for Grimstad kommune 2011-2015 er vedtatt av kommunestyret og inneholder en rekke kommunedelplaner. Kommunedelplanen skal angi kommunens utfordringer og kommunestyrets valg de neste 12 årene. Kommunedelplanen skal være konkret, men kan ikke være detaljert. Det tas sikte på å revidere planen hvert 4. år. Gjennom kommunens årlige budsjett og 4-årige handlingsprogram vil tiltakene i planen bli konkretisert i mål og eventuelle nye tiltak.

En egen arbeidsgruppe ledet av skolesjefen har bidradd til utforming av planen, og det har vært bred deltagelse fra skoleledere, kommunalt foreldreutvalg (KFU) og tillitsvalgte underveis i planarbeidet. Oppvekst- og utdanningsutvalget har jevnlig hatt fremlagte utkast til vurdering, og har gitt innspill til innholdet i planen. Høringsutkast til planen ble vedtatt i kommunestyret 18.mai 2015, med høringsfrist 24. juli 2015.

Organisering av arbeidet

Politisk styringsgruppe: oppvekst- og utdanningsutvalget

Administrativ arbeidsgruppe: hovedtillitsvalgte, rektorer, leder av veiledningstjenesten og skolefaglig rådgiver.

Administrativ styringsgruppe: rådmannen og kommunalsjefene

Skolesjefen har ledet arbeidet

Begrunnelse for utvelgelse av utviklingsområder i planen

Denne planen omhandler i første rekke skolenes innhold. Andre sider som er sentrale for skolene i kommunen, for eksempel kretsgrenser, bygg, anlegg, sikre skoleveier, sunt kosthold, lekeplasser, idrettsanlegg, kulturarrangement og balløkker omtales i andre kommunale planer.

Årlige utviklings- og kompetanseplaner

Tiltakene og strategiene som omtales i denne planen skal presiseres og ytterligere defineres i skolens egne utviklings- og kompetanseplaner. Målene i planen står fast og er førende for alle skolene. Det stilles krav til at skolens planer er konsise og presise, og gjennom ledersamtaler og ledermøter vil kommuneledelsen og veiledningstjenesten bidra som støttespillere og veiledere.

Veilednings- og utviklingstjenesten (VUT) i kommunen utarbeider årlige kommunale utviklings- og kompetanseplaner, også disse med utgangspunkt i målene i denne planen.

Vurdering av skolens arbeid

Gjennom oppfølgingssamtaler og dokumentasjon fra skolene vil kommuneledelsen årlig få informasjon om grad av måloppnåelse ved den enkelte enhet. Vurderingen skal rette seg mot opplevd/faktisk kvalitet på faglig læring, elevenes grunnleggende ferdigheter og psykososiale skolemiljø. Skolens samlede kvalitet, inklusiv forventninger til skolens ledelse, er hovedelementer i de årlige lederavtalene mellom rektor og kommunalsjef.

Kommunale mål - lokale løsninger

Kommedelplanen for skolesektoren legger til grunn et utviklingssyn som vektlegger at det beste utviklingsarbeidet skjer når aktørene som skal utføre kvalitetsforbedringer har tydelige mål å arbeide mot, og når de er aktivt deltagende i utforming og iverksetting av prosjekter, utviklingsprosesser og enkelttiltak. Med en slik tilnærming ønsker man å stimulere til økt mangfold, økt kreativitet og til mer nyskaping i skolene. Og det vil etter all sannsynlighet også styrke motivasjonen og samarbeidet med andre, og på den måten gi økt utviklingskraft på hver skole. Målene, delmålene og strategiene i planen står fast, og de handler i hovedsak om å oppnå bedre læringsresultater og læringsmiljøer for elevene.

Skolenes utviklingsplan

Hver skole skal utarbeide en utviklingsplan som en del av det forpliktende arbeidet på enhetsnivå i planperioden. Derfor vil et viktig tiltak være at hver skole utarbeider en strategi- og utviklingsplan i pakt med intensjonene (målene, delmålene og strategiene) som omtales i denne kommedelplanen. Skolenes utviklingsplaner og strategier skal nødvendigvis ikke være mange eller store i omfang, men være innovative med tanke på å finne nye veier og løsninger for økt læringsutbytte og et bedre psykososialt skolemiljø for elevene.

Kollektiv læringsutvikling

Flere forskere vektlegger det man kaller kollektiv læringsutvikling som forutsetning for kvalitetsvekst i elevenes læring. Man etterspør nå mer enn tidligere først og fremst skolens læringsutvikling og kompetanse, ikke bare enkeltlærerens. Kompetanseutviklingen hos enkeltlærerne avhenger av at skolen legger til rette for kunnskapsdeling *mellom* lærere. Også OECD har pekt på utviklings- og læringspotensialet man har i Norge ved at lærerne lærer av hverandre. De skolene som har best fremgang i undersøkelsene (i regi av OECD) og som benytter seg av ny kunnskap, er de skolene som har etablert gode kollektive prosesser.

Varige forbedringer

Å arbeide med endringsprosesser er ikke nytt, men det er vanskelig og tidkrevende. Særlig gjelder dette for såkalt skoleomfattende forbedring/ending, som omfatter hele organisasjonen og der det må gjøres mye arbeid i forkant. Perioden mellom forarbeidets formelle slutt og til faktisk endret praksis i organisasjonen er en kritisk periode i utviklingsarbeidet. Man må regne med mange års innsats før den enkelte skole oppnår tilfredsstillende implementering av en skoleomfattende tiltaksmodell.

En skole for alle

I Norge har fellesskolen lange historiske tradisjoner. Utdanning ses på som nøkkelen til et liv som aktiv samfunnsdeltaker, til å kunne delta i arbeidslivet og mestre hverdagen. Skolen skal være for alle, og er gjennomsyret av prinsippene om inkludering, likeverd og tilpasset opplæring. God klasse- og læringsledelse står og faller på lærerens profesjonelle utøvelse i arbeidet. I 2009 publiserte professor John Hattie en studie som oppsummerer resultater fra 800 analyser basert på 52 000 studier med 83 millioner elever. Hattie konkluderer med at betingelser tilknyttet skolenivå og organisering er blitt tillagt overdreven betydning. Det som utgjør den avgjørende forskjellen er læreren. For at læreren skal kunne utøve sitt oppdrag og oppfylle forventningene fra arbeidsgiver og elever/foreldre, er det imidlertid nødvendig å ha gode rammebetingelser, et godt, støttende arbeidsmiljø og tydelig, godt lederskap.

Tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid

Tidlig innsats i skoler og barnehager, men også i andre sektorer, er et gjennomgående tema i nasjonale føringer og i flere av kommunens planer. Dette er en innovativ tilnærming, som skal utfordre tilvante måter å tenke og handle på. De mest utfordrende sidene ved tidlig innsats handler om det som er i "mellomrommet" mellom tjenester, sektorer og profesjoner. Tidlig innsats krever derfor aktivt samarbeid og utviklingsarbeid på tvers av faggrensene. I skolesammenheng vil begrepet tidlig bety et ønske og en vilje til å følge et føre var-prinsipp. Derfor vil tidlig innsats kunne bety at man både i barnehager og skoler arbeider forebyggende på gruppe-, klasse- skole- eller kommunenivå for å fremme kvalitet og for å hindre at vansker oppstår senere. Men begrepet tidlig innsats kan også bety at man griper tidlig inn ved mistanke om, eller avdekking av, vanskeligheter og problemer hos en elev.

Skolens lærere klarer ikke alene å løse alle elevenes vanskeligheter, men er ofte avhengig av veiledning av, samarbeid med og hjelp fra andre profesjoner. I forskningsprosjektet "En vanskelig start" (2013) skriver Torunn Olsen blant annet: *"... det er betydelige mangler i det forebyggende og tverretatlige samarbeidet for småskolebarn som fører til at utsatte barn ikke får den hjelpen de trenger. Det er fortsatt mange tette skott mellom de ulike etatene".* I Grimstad vil man i planperioden styrke det forebyggende og tverrfaglige samarbeidet.

Fremtidens skole

Det eneste sikre vi vet om fremtidens skole, er at vi ikke er sikre på hvordan den vil bli. Samfunnets behov for kunnskap og kompetanse endrer seg, og vi vet at dagens elever må tilpasse seg endringene. I tillegg ønsker vi at elevene våre skal ha kompetanse slik at de kan være med på å forme forandringene.

Kunnskapsdepartementet fikk i 2015 en NOU (Norsk offentlig utredning) fra et utvalg med forskere og fagfolk fra Norden (Ludvigsenutvalget) for å vurdere grunnopplæringen mot krav til kompetanse i et fremtidig samfunns- og arbeidsliv. Det synes å være stor enighet om at elever i morgendagens skole må ha følgende kompetanse:

- evnen til å tilpasse seg endringer i samfunn og arbeidsliv
- kreative evner, evne til kritisk tenkning og problemløsning (innovasjonsevne), slik at de selv evner å påvirke retning i endringene
- solide ferdigheter innen fag samt skriving, lesing, regning og språk og digitale ferdigheter
- evnen til å samarbeide, kommunisere og opptre på en etisk forsvarlig og sosial konstruktiv måte
- evne til å lære teknikker og metoder for livslang læring og utvikling

Det er grunn til å tro at også andre ferdigheter enn de som er nevnt over, vil få økt fokus i fremtidens skole. Her nevnes spesielt praktisk/estetiske fag, som inneholder sentrale kvaliteter for å utvikle *hele mennesket* i oppdrager- og dannelsesprosessen. I møte med morgendagens samfunn vil den enkeltes totalkompetanse, inkludert høy praktisk/estetisk kompetanse ha betydning både for å orientere seg i og mestre eget liv i hverdagen, og for å være en mest mulig aktiv deltager i samfunns- og arbeidsliv ellers.

Det er også rimelig å anta at praktiske ferdigheter og håndverkfagene vil få økt betydning og status i fremtidens utdanningssystem. De siste årene har man i det 13-årige skoleløpet (grunnskole og videregående skole) hatt stort fokus på teorifagene. Utdanningssystemet har i for liten grad gitt praktisk anlagt ungdom nok muligheter for læring på de unges egne premisser. Resultatet har vært at til dels store elevgrupper avbryter skolegangen fordi de ikke mestrer den, og fordi motivasjonen dermed uteblir. Det er derfor rimelig å anta at hele det 13-årige skoleløpet vil bli revidert de nærmeste årene.

Grimstadskolene i dag

Mange kvaliteter ved skolen kan vanskelig måles eller settes opp i rangeringer. Slike kvaliteter er for eksempel elevenes demokratiske og sosiale ferdigheter, deres kreative ferdigheter og deres samarbeidsevner. Likevel kan man ved hjelp av kartlegginger og tester få et bilde av kvaliteten innen noen utvalgte og sentrale felt. På de påfølgende sidene finner man diagrammer og tabeller som viser hvordan Grimstadskolen skårer på noen slike sentrale områder i starten av planperioden (2015).

Tall fra Kommunebarometeret (foreløpig utgave 2015) viser at Grimstadskolen totalt sett er rangert på 118 plass målt mot 417 kommuner. På fylkesnivå er Grimstadskolen rangert som nest best.

Fra Grimstad kommunes tilstandsrapport for skolene fremgår det at det er store variasjoner fra det ene året til det neste når det gjelder læringsresultater (eksamenskarakterer og grunnskolepoeng). Karakterene som elevene oppnår etter ti år i grunnskolen, danner ikke bare kriterium for inntaket til videregående skoler, de har også stor betydning for om elevene lykkes med å fullføre den videregående opplæringen.

God praksis i vurdering for læring ansees som et av de mest sentrale verktøyene for gode resultater i læringsarbeidet. Innen området vurdering for læring (se utdyping senere i planen), viser rapporten at det er et betydelig forbedringspotensial i Grimstadskolen og landet for øvrig. Dette feltet har høy prioritert i planperioden.

Elevene i Grimstadskolen trives jevnt over godt, og de opplever god faglig støtte fra lærerne sine. Når det gjelder mobbing, skårer Grimstadskolen betydelig bedre enn gjennomsnittet for fylket og landet, men tallene i Grimstad er fortsatt for høye. I planperioden har arbeidet mot krenkende adferd og mobbing høy prioritet.

Det har vært en gledelig og markant nedgang i antall vedtak om spesialundervisning i perioden 2012-2015. Det er et mål at maksimum 5 % av elevene i Grimstadskolen har enkeltvedtak om spesialundervisning innen utgangen av 2019. Se mer om dette senere i planen.

Generelt er det slik i Norge at store kommuner i gjennomsnitt har bedre resultater enn de små. Men det finnes klare unntak. Kommuner i Sogn og Fjordane er eksempler på dette. I lesing gjør jenter det gjennomgående bedre enn gutter. Også på eksamen skårer jentene gjennomsnittlig bedre enn guttene. Barn og unge fra hjem hvor foreldre har høyt utdanningsnivå, oppnår bedre resultater enn barn fra hjem der foreldre har liten eller ingen utdanning ut over grunnskolenivå.

Noen sentrale kvaliteter

Fra kommunebarometeret 2015, foreløpig analyse:

Plassering innen sektorene

	Vekt (%)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Grunnskole	20			107	123	103	118
Eldreomsorg	20	91	74	54	47	20	65
Barnevern	10	234	233	242	249	255	239
Barnehage	10	250	267	199	205	241	314
Helse	7,5	327	297	336	320	363	324
Sosial	7,5	354	317	377	302	360	368
Kultur	2,5	300	296	312	259	381	333
Økonomi	10	253	205	131	221	226	145
Kostnadsnivå	5	91	69	61	123	130	120
Miljø og ressurser	2,5	12	13	20	4	125	104
Saksbehandling	2,5				243	261	289
Vann, avløp og renovasjon	2,5	124	114	108	126	162	177

Plasseringene er oppdatert med nøkkeltallene som er brukt i 2015-barometeret. Sammenliknbar serie

Det er 417 kommuner som er med i rangeringen når det gjelder grunnskolen. Grimstadskolen er rangert som nummer 118.

Plassering i fylket

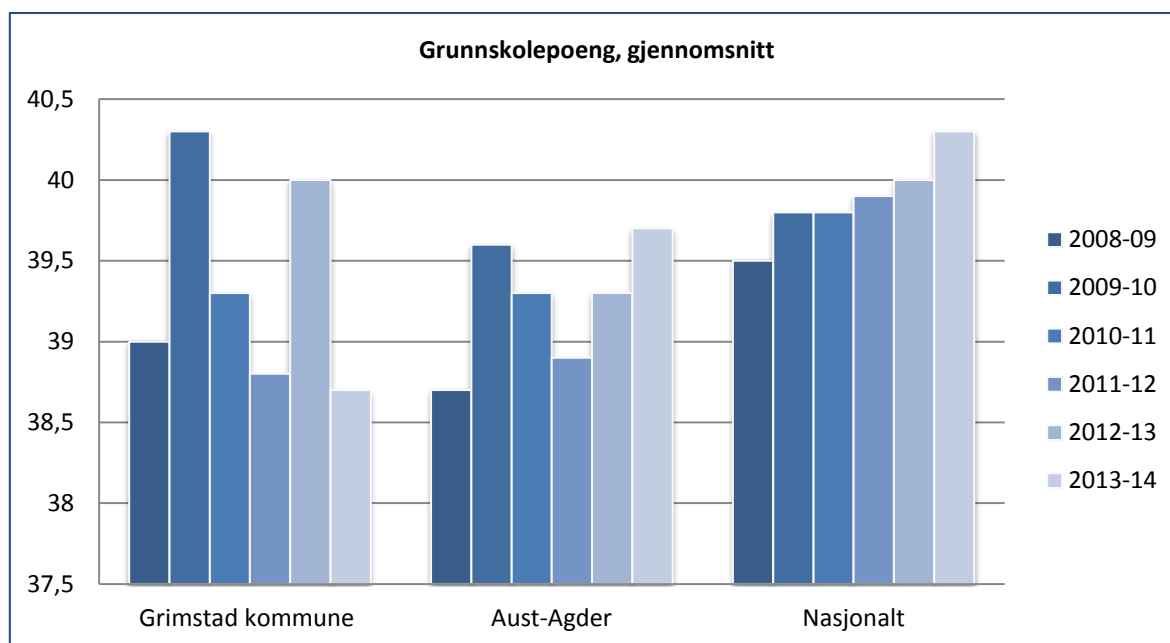
Plass	Kommune	GSK1	GSK2	GSK3	GSK4	GSK5	GSK6	GSK7	GSK8	GSK9	GSK10	GSK11	GSK12	GSK13	GSK14	GSK15
40	Valle	4,9	6,0	6,0	3,8	6,0	4,3		4,2		3,7	3,1	3,5	2,6	4,0	3,5
118	Grimstad	2,4	2,3	4,3	4,0	1,7	3,8	4,7	3,1	5,1	4,9	5,5	5,2	4,0	2,6	4,4
136	Lillesand	3,4	4,9	3,9	4,1		2,5	2,6	3,0	3,6	5,5	4,5	4,3	4,7	2,2	3,6
154	Bygland	4,8	1,7		4,1	4,8	3,2		3,0		4,5	4,1	4,2	3,8	2,1	4,7
158	Arendal	3,0	3,5	3,9	4,3	4,4	3,4	4,4	2,6	3,6	4,5	4,5	4,3	4,1	1,4	4,3
189	Bykle	3,8	3,4		6,0	4,7	2,9		2,1		4,4	3,3	3,1	2,0	4,7	3,7
242	Risør	1,0	2,7	3,3	6,0	3,8	3,7	3,4	3,7	4,1	3,2	4,0	4,9	4,1	2,9	4,3
275	Birkenes	3,0	4,2	3,9	3,7	3,5	1,9	3,0	2,4	1,4	5,9	3,2	2,0	3,0	1,0	4,6
276	Vegårshei	3,0	4,1		2,9	3,8	2,7		2,4		3,2	5,3	3,3	3,3	1,2	4,7
308	Tvedestrand	1,4	1,2	3,1	4,2	3,6	2,3	2,6	1,0	2,4	4,4	6,0	4,2	3,1	5,0	4,1

Grimstadskolen skårer gjennomsnittlig nest best i Aust-Agder fylke.

Fra tilstandsrapporten Grimstad kommune 2014/2015

Grunnskolepoeng

Grunnskolepoeng er et mål for det samlede læringsutbyttet for elever som sluttvurderes med karakterer. Karakterene brukes som kriterium for opptak til videregående skole. Grunnskolepoeng er beregnet som summen av elevenes avsluttende karakterer, delt på antall karakterer og ganget med 10. Høyeste skår er 60.

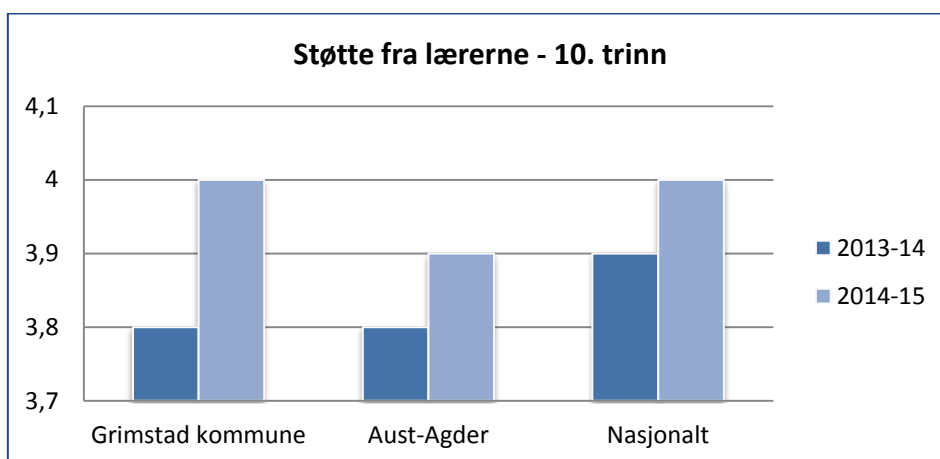
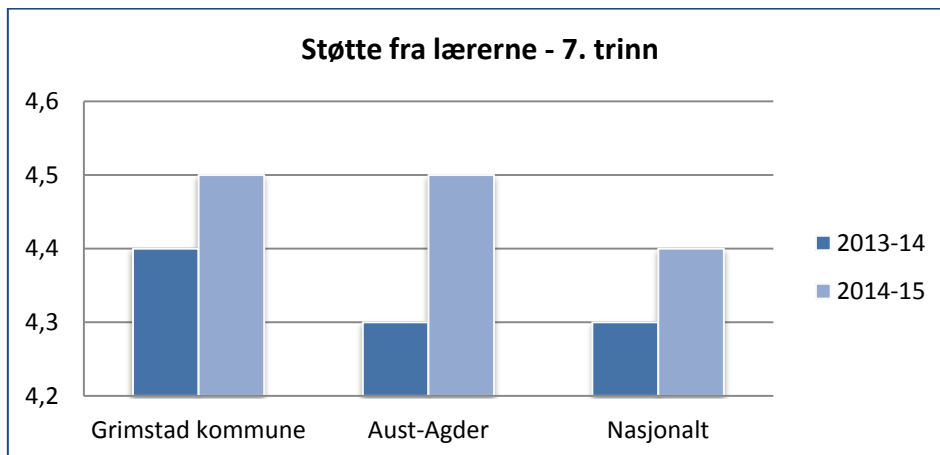
De siste årene har resultatene for Grimstadskolen vært svært varierende, og samlet sett skårer man lavere enn i landet forøvrig.

Læringsresultater er eget tema i denne kommuneplanen. Det er et mål at elevene i Grimstadskolen skal oppnå bedre resultater etter endt grunnskoleutdanning enn det man har oppnådd frem til 2015.

Karaktergrunnlaget og kompetansen som elevene oppnår ved eksamen og som de får i standpunktkarakterer i 10. klasse, danner ikke bare kriterium for inntak til videregående skoler, det har også stor betydning for i hvor stor grad elevene klarer å gjennomføre den videregående opplæringen. Økt gjennomføringsgrad i videregående opplæring er et sentralt mål. Grunnlaget for å lykkes blir lagt i de ti første skoleårene.

Støtte fra lærerne

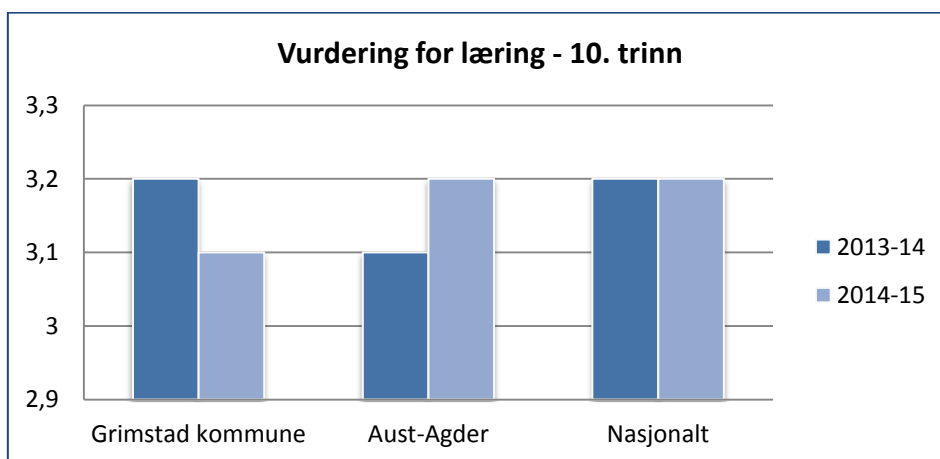
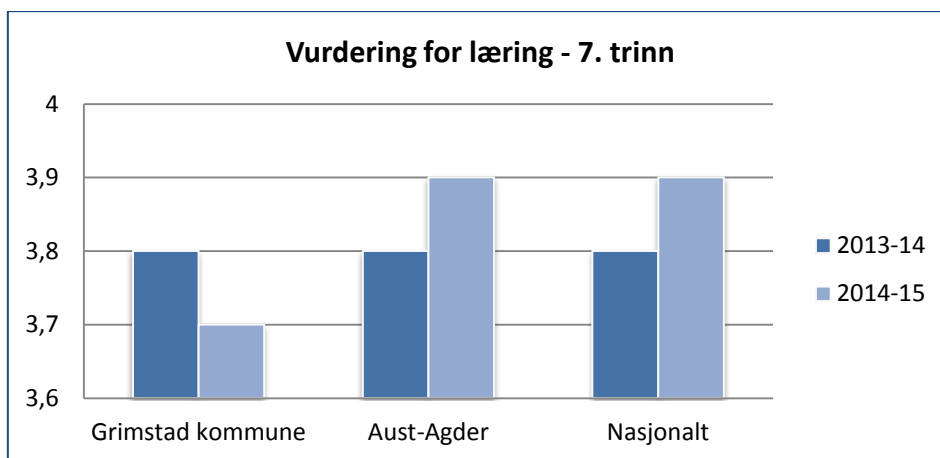
Her måles hva elevene opplever av faglig støtte fra lærerne. Høyeste skår er 5.

Elever i Grimstad opplever i stor grad faglig støtte fra lærerne. Særlig gjelder dette på barnetrinnet (her målt ved elevundersøkelse på 7. trinn).

Vurdering for læring

Diagrammene viser i hvor stor grad elevene opplever den daglige læringsstøtten og samarbeidet med læreren knyttet til målene i Kunnskapsløftet (læreplanene). Høyeste skår er 5.

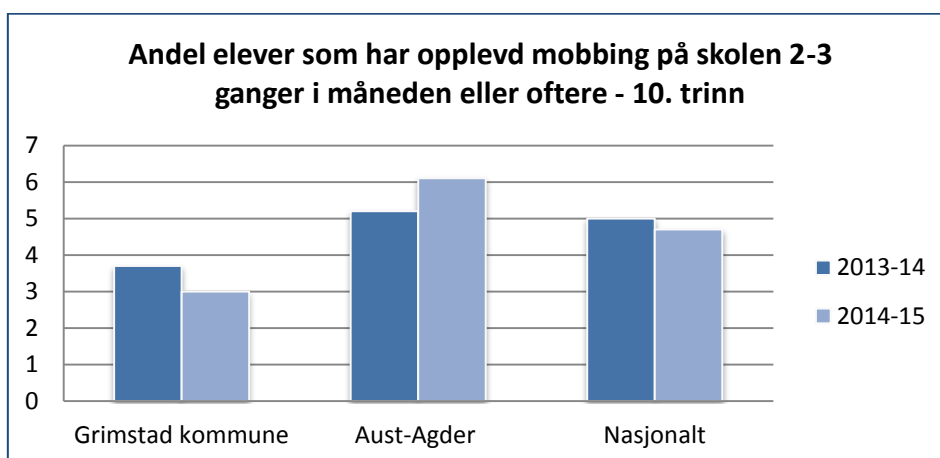
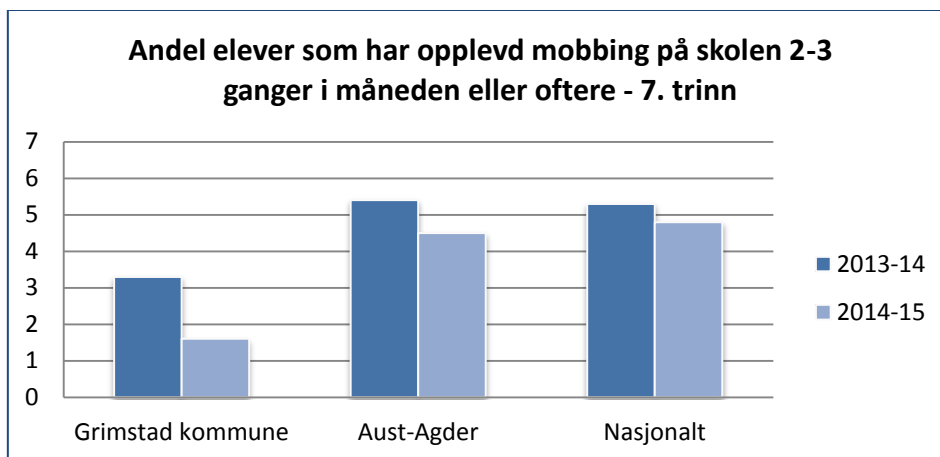

Av diagrammene ser man at Grimstadskolen skårer lavt, særlig gjelder dette ungdomstrinnet. Det er lavt skår både i fylket og i landet for øvrig.

God praksis i vurdering for læring ansees som noe av det viktigste for å oppnå gode resultater i læringsarbeidet. Dette feltet har derfor høy prioritert i planperioden 2015 - 2027. Se mer om vurdering for læring senere i planen.

Mobbing

Diagrammene under viser prosentandelen av elever som opplever å bli mobbet to eller tre ganger i måneden eller oftere. Andelen elever som opplever mobbing på skolen er **summen** av andelen elever som har krysset av på svaralternativene «2 eller 3 ganger i måneden», «Omtrent 1 gang i uken» og «Flere ganger i uken».

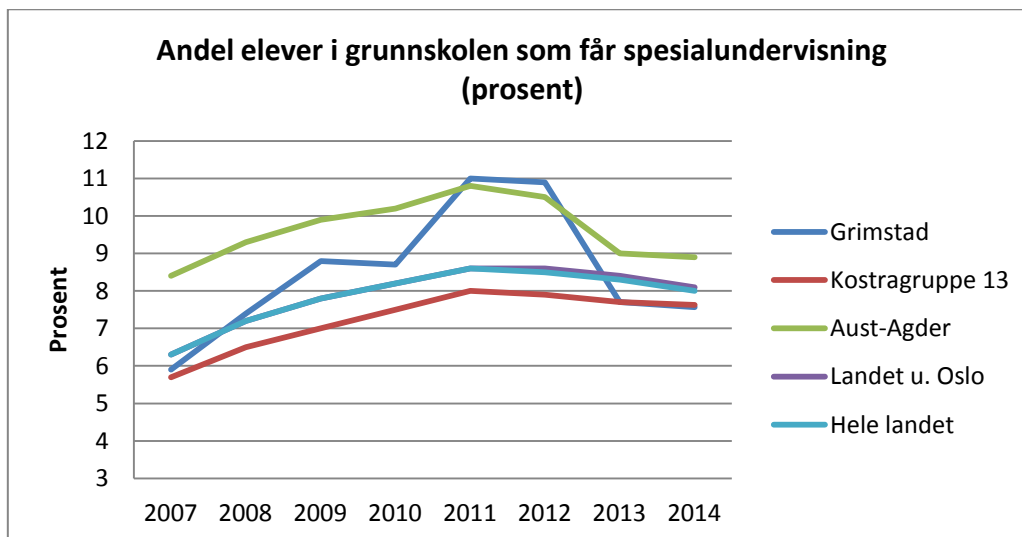

På dette området skårer Grimstad kommune til dels betydelig bedre enn Aust-Agder og landet for øvrig. Likevel er det mange elever som opplever mobbing på skolen også i Grimstadskolen. Dette området har høy prioritet i årene som kommer, og omtales mer utførlig senere i denne planen.

Spesialundervisning

Diagrammene under viser prosentandelen av elevene i Grimstadskolen som har enkeltvedtak om spesialundervisning.

Tall fra KOSTRA

I Grimstad hadde man i perioden 2007 til 2012 en betydelig økning i antall enkeltvedtak om spesialundervisning. Dette har man ansett som uheldig. Begrunnelser for dette omtales senere i denne planen.

I 2012 startet man arbeidet med å redusere andelen av elever som hadde enkeltvedtak om spesialundervisning. I 2014 var andelen redusert til ca 7,5 %. Målet for Grimstadskolen er å redusere ytterligere. Se mer om spesialundervisning senere i planen.

Innsatsområder

Fordi kvalitetsarbeidet utføres av de voksne, er det skolens samlede kompetanse gjennom de voksnes kvalifikasjoner og ferdigheter som er avgjørende for kvaliteten på elevenes skolegang. Derfor dreier forbedring av skolen seg først og fremst om utviklings- og forbedringsprosesser knyttet til de voksne medarbeidernes ansvarsområder og arbeid. For å lykkes, er det nødvendig med både administrativ og politisk støtte og forståelse for den kompleksiteten det innebærer å arbeide som lærer og leder i norsk skole.

På bakgrunn av situasjonen skoleåret 2014/2015, og med tanke på den kompetansen elevene i Grimstadskolen må tilegne seg gjennom det tiårige skoleforløpet, har man valgt tre hovedutviklingsområder for fireårsperioden: læring, inkludering og psykisk/fysisk helse samt ledelse.

Læring

Innføringen av Kunnskapsløftet i 2006 er blitt omtalt som et paradigmeskifte i norsk skolehistorie (ordinære grunnskoler). Fokuset har beveget seg fra at skolen drev undervisning til å ha fokus på elevenes læringsutbytte. Læringsutbytte i de ordinære grunnskolene måles gjennom nasjonale prøver, standpunkt karakterer, internasjonale tester og eksamens karakterer. I tillegg foretas det en rekke ulike kartleggingsprøver og fagtester gjennom skoleforløpet. I voksenopplæringen er det en rekke andre tester og kartleggingsprøver som benyttes.

Om læring og læringskraft

Læring er i hovedsak en aktiv prosess, og krever i utgangspunktet at eleven både ønsker og vil lære. Den naturlige motivasjonen, nysgjerrigheten og utforskertrangen som sørger for at elevene har lyst til å lære, er den naturlige læringskraften, og det beste utgangspunktet for læring. For eldre elever vil behovet for å lære være knyttet til å kunne klare seg best mulig i dagens samfunn og utdanningssystem, og i arbeidslivet senere. Men den indre og naturlige motivasjonen er ikke alltid til stede, for elevene skal også lære mye som de i utgangspunktet ikke har spesiell interesse for, men som skolen (samfunnet) sier er nødvendig å lære. Læring krever i de fleste tilfeller derfor også at eleven må ha en god porsjon vilje og nedlegge egeninnsats i form av arbeid. Imidlertid skal man være oppmerksom på at noen elever opplever for stort lærings- og arbeidspress. Det er derfor viktig at læringsarbeidet både på skolen og på øvingsarenaer etter skoletid eller hjemme er tilpasset elevenes arbeidskapasitet. Det er også grunn til å vurdere gjeldende praksis med tanke på elever som strever med den klassiske, boklige og teoretiske opplæringen i norsk skole. Det er grunn til å tro at motivasjonen og læringskraften for mange av de mer praktisk orienterte elevene synker eller faller bort i et skolesystem som i det alt vesentlige vektlegger teoretiske ferdigheter. Cirka 25 % av elevene som går ut av grunnskolene, fullfører ikke videregående opplæring.

Gode læreplaner

Læringsmålene finner man i læreplanene, men de er ofte vanskelige å forstå for elevene. Læringsmålene må derfor brytes ned i konkrete formuleringer som både foreldre (for elever i ordinær grunnskole) og elevene forstår. Til det kreves gode, lokale læreplaner. Det er ikke tilstrekkelig med målformuleringer på ukeplaner og/eller periodeplaner. For både elever og foreldrene i ordinære grunnskoler blir dette for fragmentarisk og oppstykket. De lokale læreplanene og målene må kunne sees under ett, og de skal være utgangspunktet for læringsamtaler underveis med elevene og for utviklingsamtaler.

Læringsresultater

Selv om man i de ordinære grunnskolene i Grimstad, som i landet for øvrig, har sett en positiv utvikling de siste årene, er det fullt mulig å forbedre læringsresultatene i årene som kommer. Det ene av målene i Grimstad kommune er formulert slik: Elevene i Grimstad oppnår høy kompetanse i grunnleggende ferdigheter og fag slik at de er godt forberedt til å delta i videre utdanning og arbeidsliv.

Av de grunnleggende ferdighetene står lesing i en særklasse, og lesing er derfor øverst på prioriteringslisten i Grimstad kommune. I tillegg til at lesing gir mennesker verdifull opplevelse i seg selv, for eksempel gjennom litteratur, er lesing en nødvendig ferdighet for læringsarbeidet i alle fag og ferdigheter. Og lesing er det viktigste redskapet man har i arbeidsliv og samfunnet ellers.

Også andre grunnleggende ferdigheter ansees som svært sentrale i møte med utdanningssystemet og arbeidsliv senere, og det vil naturlig nok være forskjell på prioriteringer som gjøres i de ordinære skolene og de som foretas i voksenopplæringen. Men for alle elever vil språk (tale/lese), skriving, regning og engelsk, samt digitale ferdigheter (se også foran) være de viktigste ferdighetene.

Når det gjelder fagene fra læreplanene, kan ingen fag sies å være mer verdifulle enn andre. Alle fag har sin egenverdi. Imidlertid er det vesentlig for elevene at de har høy kompetanse i norsk, engelsk og matematikk når de skal fortsette i videre utdanning. De nevnte fagene har som nevnt stor egenverdi, men kan også betegnes som redskapsfag for å lykkes i videre skole/utdanningsforløp.

Læringsmål i planperioden

En forutsetning for at elevene skal kunne arbeide systematisk mot målene i skolen, er at både elevene i de ordinære grunnskolene og deres foresatte kjenner godt til dem, og at de er lette å finne. Som skrevet foran, må målene brytes ned i gode lokale læreplaner ved hver skole og være lett tilgjengelige for elevene. Og ikke minst, de må være lette å forstå.

Delmål 1

På nasjonale prøver for 9. trinn skal det være maks 5 % elever på laveste nivå på hver av skolene i Grimstad.

Delmål 2

Elevene som går ut av den ordinære grunnskolen i Grimstad skal ha høy faglig kompetanse etter endt 10. trinn, og i gjennomsnitt oppnå høyere skår i norsk, engelsk og matematikk enn gjennomsnittet for landet.

Fra barnehage til videregående opplæring

Tidlig innsats er et gjennomgående tema i denne og flere andre kommunale planer. I Grimstad er det ikke bare ønskelig å gripe inn tidlig for å hjelpe elever som sliter faglig eller sosialt - eller som har vanskeligheter ellers. Like viktig som tidlig innsats, er det å starte i tidlig alder med den grunnleggende opplæringen.

Barnehage – skole

Økt innsats innen språkforståelse, begrepslæring, samhandling og utvikling av sosiale ferdigheter i barnehagene gir barna et godt fundament når de starter i skolen. Det bør vurderes om barnehagens og skolens praktiske læringsarbeid skal samstemmes mer enn man gjør i dag, slik at barna er best mulig trent på læringsarbeidets metodikk innen de starter på skolen, og for at overgangen mellom barnehage og skole ellers skal bli best mulig, både sosialt og faglig. Ulike metoder for bedre samarbeid bør utprøves, blant annet "trekantsamtaler", der foreldre, ansatte i barnehagen og ny lærer i skolen møtes for å gi hver elev en best mulig start ved skolestart.

Grunnskolen – overganger i ordinære grunnskoler

Det kan også være uheldige læringsbrudd i overgangene i løpet av barnetrinnet (1-7) og fra barnetrinnet til ungdomstrinnet. Overgangene er faser som kan preges av metodisk/faglig og sosial omstilling/brudd for elevene, og vil derfor kunne føre til læringspauser. For å unngå unødige læringspauser, er det derfor viktig at hver skole – og skolene seg i mellom - har gode overgangsrutiner med tanke på å videreføre innlærte, gode studieteknikker, arbeidsvaner, vurderingsmåter, samarbeidsrutiner med hjemmene og elevene og regelsett.

Grunnskolen og videregående skole

For mange elever kan overgangen til videregående skole oppleves som kritisk, fordi den er faglig og sosialt utfordrende med nytt lærested, nye medelever, nye læringsstrategier og nye fag. Sju av hundre unge i Norge mellom 16 og 25 år gjennomfører ikke videregående opplæring, og de har heller ikke har annen utdanning eller arbeid.

Grunnlaget for at elevene skal klare å gjennomføre videregående skole dannes i grunnskolen, og i Grimstad har man etablert eget forum for å forsterke samarbeidet med videregående skoler, og særlig med Dahlske videregående skole. Videre har man forsterket samarbeidet med fylkeskommunen, slik at elevene skal lykkes i overgangen til, og gjennomføring av videregående skoler, enten de velger fagopplæring til fagbrev eller studieretninger for høyskole eller universitet.

Tiltak:

Etablere gode overganger og godt samarbeid mellom barnehager og skoler, og godt samarbeid i overgangene i grunnskolen og i overgangen fra grunnskole til videregående skole.

Tiltak:

Videreutvikle samarbeidet mellom Grimstad ungdomsskolers ledere/ansatte og Dahlske videregående skole i samarbeid med fylkesskolesjefen i Aust-Agder.

Grimstad og Universitetet i Agder (UiA)

Som universitetsby har Grimstad kommune flere fortrinn. Ett av dem er nærheten mellom universitetet og våre grunnskoler. Til nå er denne muligheten til tilførsel av kompetanse og samarbeid bare delvis utnyttet. Både innen pedagogikk, grunnleggende ferdigheter og innen enkeltfag vil man i planperioden arbeide for at skolene i Grimstad etablerer tettere pedagogisk og faglig samarbeid med universitetet med tanke på tilførsel av kunnskap og kompetanse til beste for kommunens elever. Prioriterte områder vil være skole- og klasseromsledelse, rektorkompetanse for å lede kollektiv skoleutvikling med tanke på økt læringsutbytte, og psykisk/fysisk trivsel og helse.

Tiltak:

Det allerede igangsatte samarbeidet mellom UiA og Grimstad kommune gjennom blant annet SKU (Skolebasert kompetanseutvikling på ungdomstrinnet) videreutvikles med tanke på økt kollektiv kompetanse innen læringsledelse i Grimstad.

Eleven og læreren

I Norge er det lovfestet å ha en rekke formelle samarbeidsorganer som har til hensikt å ivareta elevenes rettigheter og interesser, og for å skape et godt og tillitsfullt samarbeid mellom skolen og foreldrene, og mellom skolen og elevene. Slike organer er elevråd, foreldreråd, samarbeidsutvalg og skolemiljøutvalg. Det viktigste samarbeidet i skolen er imidlertid samarbeidet mellom eleven og læreren. Læreren skal være en trygg leder (læringsleder), og forskning viser at læringsledelse fungerer best der det er et såkalt asymmetrisk maktforhold mellom læreren og eleven (gjelder elever i den ordinære grunnskolen). En rekke andre faktorer må også være til stede for at læreren skal lykkes med godt læringssamarbeid. Blant de viktigste er lærerens evne til å etablere gode relasjoner til hver enkelt elev. I dette kapitlet, som omhandler samarbeid, vil vi spesielt legge vekt på lærerens kvalifikasjoner innen veiledning og vurdering underveis i elevenes læringsforløp. Det opereres med tre former for vurdering:

- vurdering for læring omfatter vurdering som gis underveis i opplæringen og som bidrar til å fremme læring.
- vurdering av læring brukes om prøver og oppgaver som gir informasjon om kompetanse på et gitt tidspunkt.
- sluttvurdering av læring knyttes gjerne til prøver og vurderinger som gis ved avslutningen av et fag, et kurs eller en opplæringsperiode.

Når vurdering brukes til å fremme elevers læring og tilpasse opplæringen, defineres dette som vurdering for læring. Denne type samarbeid mellom eleven og læreren, er kanskje det viktigste læringssamarbeidet man har i skolen, og skal brukes til å gi elevene oppmerksomhet og motivasjon, innsikt og svar på noen viktige spørsmål i læringsutviklingen. Dette forutsetter at målene er så konkrete at elevene vet hva som kreves i arbeidet videre. Da er det også enklere å utforme nye og konkrete mål for arbeidet videre.

Tiltak:

Hver skole utarbeider lokale læreplaner for de grunnleggende ferdighetene og fag, og etablerer en kollektiv kompetanseplan for vurdering for læring.

Foreldres støtte og hjelp i den ordinære grunnskolen

Foreldres innstilling til skolen og deres evne til å støtte barna i læringsarbeidet er svært viktig for barn og unges motivasjon og læring. Foreldrene må være trygge på hva som forventes av dem selv og av elevene. Derfor må læreren ta initiativ til å etablere et tillitsforhold mellom seg og foreldrene, slik at foreldrene opplever at de voksne står sammen om og støtter eleven i hans/hennes læringsutvikling. En forutsetning for å lykkes er at foreldrene, på samme vis som elevene, kjenner til hva som er intensjonen med læringsarbeidet, og hvilke konkrete mål eleven skal arbeide mot på veien.

Samarbeidet med elevene og hjemmene skal ikke bare foregå på formelle møtearenaer, som for eksempel ved de halvårslige utviklingssamtalene (konferansetimene). Like viktig er det at det holdes jevnlig kontakt med foreldrene via telefon, sms eller mindre, uformelle møter.

Tiltak:

Hver skole skal utarbeide egne prosedyrer for samarbeidet med hjemmene med utgangspunkt i målene i denne planen. Erfaringer fra andre kommuner, blant annet med "trekantsamtalen", trekkes inn i arbeidet for å styrke samarbeidet mellom lærer, hjem og den enkelte elev. I utarbeidelsen av strategiene skal både foreldre- og elevrepresentanter delta.

Øvelse gjør mester

I de fleste fag og i alle de grunnleggende ferdighetene må det øves og trenes for at kunnskapen skal bli en integrert del av en varig læringsutvikling. Utfordringen i skolen er at man ikke har nok tid øving. Stofftrengselen er sannsynligvis hovedårsaken til at skolene opplever mangel på tid, og er dermed hovedårsak til at man overlater mye av øvingsansvaret til foreldrene og eleven selv.

Lekser og etikk

Det er både etiske og faglige sider ved skolens leksepraksis. Elever som har ambisjoner og som er pliktoppfyllende, har som regel flere arbeidstimer enn det voksne har gjennom sine arbeidstidsavtaler. For de ivrigste og mest pliktoppfyllende elevene kan arbeidsdagen derfor bli lang og slitsom. Lekser skaper også forskjeller. Foreldrenes utdanningsbakgrunn har mye å si for elevenes muligheter for å få hjelp hjemme. En tredje problemstilling er at hjemmemiljøet kan bli negativt belastet dersom leksepraksis er slik at verken eleven eller foreldrene klarer å gjennomføre oppgavene.

Lekser som kommunikasjonsverktøy mellom skolen og hjemmene

Det synes som om praksis med lekser/hjemmearbeid er solid forankret i skolene. Blant argumentene for å beholde lekseordningen, er dette at man ikke finner tilstrekkelig tid til øvelse/trening i skoletiden. Et annet argument, som også professor Thomas Nordahl forfekter, er at leksene er et viktig og nødvendig bindeledd mellom læreren og foreldrene. Å ta bort lekser, vil være derfor være å ta bort et viktig kommunikasjonsverktøy mellom foreldrene og lærerne.

Alternative løsninger for øvingsarbeidet

En løsning i Grimstad kan være å innføre en ordning som innebærer at når den ordinære skoledagen er slutt, er skolearbeidet utført. Økt tid til å øve innen de mest sentrale ferdigheter og fag i ordinær skoletid vil da måtte fortrenge annet arbeid i skoletiden. Denne løsningen betyr at man vil stå overfor en såkalt skoleomfattende endring, som krever andre strukturer og nye og delvis ukjente løsninger.

Et annet alternativ for øvelse, er at skolen etablerer øvingsmuligheter på skolen etter endt, ordinær skoledag, der skolen gir tilbud innen prioriterte områder og skolens egne ansatte er veiledere.

I Grimstad ønsker man i planperioden å vurdere nåværende praksis med tanke på å finne alternative løsninger som gir elevene mer likeverdige og faglig forsvarlige muligheter til å øve i læringsarbeidet etter endt ordinær skoledag.

Tiltak:

Skolene i Grimstad vurderer nåværende leksepraksis og arbeider med forsøk for alternative løsninger for øvelsesarbeid (lekser).

Inkludering og psykisk/fysisk helse

En av de mest sentrale og for tiden mest omtalte lovene i opplæringsloven, er kapittel 9a, som omhandler hver enkelt elevs rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring. Loven og forskriftene stiller strenge krav til de ansatte i skolen, blant annet krav om at man ved mistanke om at en elev opplever mobbing, straks skal gripe inn for å avdekke om det faktisk forekommer mobbing. Dersom så er tilfelle, har skolen plikt til handling/oppfølging og plikt til å iverksette tiltak slik at mobbingen opphører.

Det voksne miljøet

En god skole har klare standarder for hvilken omgangs- og kommunikasjonskultur og hvilke spilleregler som gjelder på skolen. Forfatterne av boken "Rektorrollen" (Glosvik, Langfeldt og Roald) skriver: *Det er i de daglige handlingene og i møtene mellom mennesker at verdier i skolen blir skapt, at danning, utdanning og kunnskap blir skapt. Skolene er fulle av møter mellom mennesker, møter som kan være dannende og skapende dersom de ledes av mennesker som ser det store bildet i de små møtene og de hverdagslige handlingene.*

I klasserommet

De viktigste kvalitetene for at elevene skal oppleve å være trygge og inkludert, er at læreren:

- etablerer en god relasjon til hver elev
- inntar en tydelig lederrolle
- praktiserer gode standarder for sosial omgang og adferd
- praktiserer nulltoleranse med hensyn til krenkende adferd og mobbing
- har klare faglige forventninger til eleven og til klassen
- gir direkte instruksjoner og håndhever regler

Delmål 3

Elevene i Grimstad opplever å bli inkludert i et trygt skole- og klassefelleskap der det er høy kvalitet på sosial omgang mellom de voksne, mellom de voksne og elever, og mellom hver enkelt elev og hans/hennes medelever.

Fra spesialundervisning til god, ordinær opplæring

Det er en sentral nasjonal intensjon at alle elevene skal oppleve å tilhøre et trygt og godt fellesskap sammen med andre barn og unge i et klassefelleskap. Men ikke alle elever har opplevd det, og noen elever opplever fortsatt å bli tatt ut av klassefelleskapet. Dette er en etisk vanskelig problemstilling: På den ene siden ønsker man å gi eleven ekstra, og ofte nødvendig, hjelp i opplæringen. Denne hjelpen bør noen ganger gis som aleneundervisning eller undervisning i mindre grupper sammen med andre elever som har vansker. På den annen side kan vanskelighetene for eleven, som allerede opplever vansker i læringsarbeidet, bli forsterket ved at han/hun også tas ut av klassefelleskapet.

I Grimstad ønsker vi i de ordinære grunnskolene ikke bare at elever som skal ha spesialundervisning, får denne i klassene. Vi forventer også at skolelederne og lærerne i størst mulig grad tilrettelegger opplæringen slik at færrest mulig elever har behov for spesialundervisning.

Antall elever som får spesialundervisning er redusert betydelig i Grimstad. Man er med andre ord på rett vei, og det er viktig at skolene fortsatt arbeider målrettet på dette feltet i årene som kommer.

God ordinær opplæring

Klasselederen (læreren) er den profesjonelle utøveren av god, inkluderende opplæring for alle. Han/hun har en meget krevende oppgave, og trenger kontinuerlig støtte og utvikling i forhold til egen praksis. Her er skolelederen (rektor) helt sentral. For at arbeidet skal bli best mulig, og for at alle elever skal oppleve å bli inkludert, må man ofte også hente hjelp og veiledning også hos eksterne aktører. I Grimstad har man en godt utbygget pedagogisk, psykologisk tjeneste (PPT) med faglig kompetanse både når det gjelder individrett arbeid, og arbeid som gjelder helhetlig pedagogisk praksis i klasserommene.

Delmål 4

Elevene i Grimstad mottar høy kvalitet på den ordinære opplæringen, slik at antall elever med vedtak om spesialundervisning ikke overstiger 5 % av det samlede elevtallet i kommunen.

Elever som trenger spesiell tilpasset opplæring

Selv om det viktig å ha en pedagogisk praksis som fører til at færre elever enn tidligere har behov for spesialundervisning, har man også i Grimstad elever som har behov for ekstraordinære tiltak på skolen. Noen elever vil trenge den ekstraordinære hjelpen kun over en kort periode. Andre må ha ekstraordinære tiltak gjennom hele skolegangen. Elevene har rett til en opplæring som er best mulig ut ifra de forutsetningene og behovene de har. Derfor har man i Grimstad ønske om å videreutvikle og forsterke alternative tilbud som best mulig tjener disse elevene. Man ønsker også mer enn tidligere å utnytte den høye og varierte spisskompetansen som gjennom flere tiår er opparbeidet ved Langemyr skole.

Langemyr skole

Selv om det i Norge er et hovedmål at alle elever skal gå på den nærskolen de tilhører, vil det være noen elever som kan få bedre tilbud andre steder, steder der kompetansen er spesialisert for å ivareta nettopp disse elevenes behov. I Grimstad har vi Langemyr skole, som er en spesialskole med høy kompetanse innen spesialiserte pedagogiske/faglige områder. Man ønsker å videreutvikle denne tjenesten til å omfatte økt grad av veiledning fra Langemyrs ansatte til pedagogene i de ordinære skolene og ved voksenopplæringen, slik at disse har tilstrekkelig kompetanse til selv å ivareta flere av disse elevenes behov.

Alternative læringsarenaer

Enkelte elever kan over en kortere periode ha behov for opplæring på annet sted enn skolens område. Slike steder kalles alternative læringsarenaer. I Grimstad har man flere slike læringsarenaer, for eksempel Fevik Maritime leirskole. Det som kjennertegner de alternative tilbudene, er oftest at oppleggene er praktisk innrettet. Intensjonen er at elevene som benytter dette, skal få økt læringslyst og læringskraft, også når de er tilbake i den ordinære opplæringen på skolen. Også elever som mester skolearbeidet godt, men som for eksempel har komplekse traumer, kan ha behov for et avbrekk fra hverdagen og opplevelser som beriker dem og motiverer for ny innsats.

Tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid

Trivselsundersøkelser viser at ungdom i Grimstad i gjennomsnitt trives bra på skolen og på lik linje med ungdom i andre kommuner. Også Ungdataundersøkelsen viser at de fleste ungdommene i Grimstad har det bra. Men også i Grimstad er det elever som mistrives på skolen, og som i livet sitt ellers sliter med psykiske problemer. I den ordinære grunnskolen møter man alle barn og unge. For å følge opp elevene på de arenaene de oppholder seg mesteparten av dagen (skolen), bør de kommunale tjenestene i større grad enn tidligere trekkes inn i skolene. En god praksis i skolene handler om voksne som er trent i å oppdage når elevene har det vanskelig, det handler om mot til å ta fatt i saken, og det handler om kunnskap knyttet til hvor man kan få støtte og hjelp. Grimstad kommune opprettet høsten 2013 Familiens hus på Dømmesmoen. Familiens hus har som mål å legge til rette for tverrfaglig og tidlig innsats i arbeidet med barn, unge og voksne/familier som strever.

Delmål 5

Barn, unge og deres foreldre opplever at de voksne i skolene griper tidlig inn ved mistanke om eller avdekking av vanskeligheter og mistriksel hos elevene.

Elever med komplekse traumer

I skolen møter man elever som sliter med adferdsproblemer, utagering, tristhet, depresjon, vold og ufin språkbruk. I møte med disse elevene, og i andre vanskelige situasjoner, kan lærerne ofte føle seg rådvile. Det er imidlertid mange faginstanser i Grimstad som kan hjelpe i slike situasjoner (se over).

Imidlertid er det viktig at skolen selv (lærerne, miljøarbeiderne og skolelederne) i sitt daglige virke har best mulig kompetanse i møte med elever som har psykiske problemer. I 2012 ble det etablert samarbeid mellom to skoler i Grimstad kommune og RVTS Sør med tanke på å gi skolene en helhetlig, kollektiv kompetanse i møte med barn og unge som har det ekstra vanskelig. Kommunen ønsker å videreutvikle samarbeidet til å gjelde alle skolene i kommunen.

Nulltoleranse for mobbing og krenkende ord / handlinger

På 7. og 10. trinn oppgir cirka 3,5-4 % av elevene i Grimstad (2013/2014) at de mobbes to eller flere ganger i måneden, omtrent en gang/uke eller flere ganger i uken (se tabell foran). Dette er urovekkende høye tall. Det må derfor de nærmeste årene gjøres grep for å få bukt med disse helse- og læringsdestruktive faktorene i skolene.

Elever som mobbere

Tidligere var det mulig å trekke seg fysisk unna mobbing. Nå foregår mobbingen og krenkende handlinger 24 timer i døgnet - både som fysisk mobbing, via nettbrett, mobiltelefoner, smarttelefoner og pc-er.

Hele 65 000 elever i den ordinære grunnskolen i Norge oppgir at de blir utsatt for digital mobbing. Regjeringen Stoltenberg opprettet høsten 2013 et utvalg som skal se på hva som må til for å bedre skolemiljøet og redusere mobbingen. Utvalget ble ledet av fylkesmannen i Aust-Agder, Øystein Djupedal, og skulle vurdere de samlede virkemidlene for å skape et godt psykososialt skolemiljø, motvirke og håndtere mobbing og andre uønskede hendelser i skolen. Det man imidlertid må slå fast, er at kampanjer, prosjekter og anti-mobbeprogrammer alene ikke er tilstrekkelig for å få bukt med mobbingen og andre destruktive handlinger rettet mot barn og unge. Det er det forebyggende arbeidet i klasserommene, i friminutter/pauser i fritiden - og den daglige, aktive nullaksepten for mobbing som er de viktigste virkemidlene.

Delmål 6

Elevene i Grimstad opplever et skolemiljø fritt for mobbing og fritt for diskriminering og krenkende ord og handlinger.

Forebygging i det daglige

Et godt og trygt læringsmiljø er å forstå som de kvalitetene som fremmer elevenes helse, trivsel og sosial og faglige læring. Fordi de ansattes kvalifikasjoner er helt avgjørende for kvaliteten på elevenes skolegang, dreier forebygging av mobbing og krenkende ord/handlinger seg først og fremst om at de ansatte har høy etisk, sosial og faglig kompetanse, og at de har mot, vilje og evne til å se og handle raskt ved mistanke om og/eller avdekking av vold, mobbing og/eller annen uakseptabel adferd.

Krenkende atferd og mobbing fra voksne

Noen voksne har i møte med barn og unge en omgangs- og kommunikasjonsform som oppleves krenkende, diskriminerende og/eller som direkte mobbing. Dette forekommer også i Grimstad. I følge lærer, rådgiver og forfatter Jostein Alberti står mobbeforskermiljøene ved terskelen til en dypere erkjennelse. Det er de ansattes krenkelser vi først må ta tak i, ettersom de utgjør viktige deler av mobbingens bakteppe. Hele 51 % av elevene som blir mobbet av noen i skolepersonalet, blir også mobbet av medelever. Blant dem som *ikke* mobbes av personalet, blir kun 7 % mobbet av medelever.

Det å bli mobbet av ansatte i skolen ser ut til å være sterkt bestemmende for om elever også blir mobbet av medelever. De voksnes krenkende atferd legitimerer barns krenkelser av hverandre.

Hvis en elev opplever seg krenket eller mobbet av ansatte, er det stor sannsynlighet for at eleven også vil krenkes og mobbes av medelever, som konsekvens av voksenmobbingen. Det er derfor nødvendig at hver skole i Grimstad ser til at elevene ikke møter ansatte som opptrer med ironi, ekskludering, diskriminering, ignorering og annen krenkende adferd i møte med elevene. Dette er først og fremst et lederansvar.

Delmål 7

Elevene i Grimstad opplever aldri mobbing, diskriminering eller krenkende ord og handlinger fra de ansatte i skolen.

Fysisk aktivitet

I følge Helsedirektoratet bør alle barn og unge være i variert fysisk aktivitet minst 60 minutter hver dag for å sikre god helse og normal vekst og utvikling. I tillegg til normal vekst og utvikling, kommer en rekke andre helsegevinster når barna blir eldre, ettersom det er en klar sammenheng mellom fysisk aktivitet som ung på den ene side og helse som voksen på den annen. Aktive barneår vil også være med å forebygge fedme senere i livet. En viktig effekt av fysisk aktivitet er overskudd og velvære med påfølgende trivsel. Og aktivitetene er ofte forbundet med fellesskapsopplevelse og humør. Begge deler må ha fokus også i et læringsperspektiv, fordi barn og unge som får riktig mengde fysisk aktivitet, utvikler bedre motorikk og bedre konsentrasjon til å lære enn de som ikke har denne aktiviteten. For skolene i Grimstad, som for skoler ellers, er det en utfordring å finne tider og arenaer til fysisk aktivitet som går ut over ordinær opplæring utenom kroppsøvingstimen. Like fullt er det ønskelig at hver skole tilrettelegger for 60 minutter fysisk aktivitet hver dag, helst for alle aldersgruppene i skolen. I Grimstad ønsker man i planperioden å gjøre dette obligatorisk på barnetrinnet. Det er opp til hver skole å utarbeide lokale planer for en times daglig fysisk aktivitet.

Kosthold

I tillegg til fysisk aktivitet, er sunt/riktig kosthold av stor betydning for elevenes læringsevne og trivsel på skolen. Barn og unge må ha tilstrekkelig tid til å spise, minst 20 minutter hver dag, og måltidet bør sees på som en god sosial funksjon ved skolen. Undersøkelser i Norge viser at mange skoler ikke gir elevene den anbefalte spisepausen. Det er ønskelig at alle skolene gjennomgår sine rutiner for å sikre et hyggelig og sunt måltid i skoletiden, og at man stimulerer hjemmene og elevene til at de skal ha en sunn matpakke med seg hver dag, dersom ikke skolen har egen kantineordning. Man bør i tillegg unngå at elevene må stå ute i all slags vær for å spise.

Tiltak:

Elevene i Grimstad har 60 minutters daglig fysisk aktivitet, og alle elever i grunnskolen (1- 10 trinn) skal ha minst 20 minutters innendørs pause for å spise skolemåltidet.

Ledelse

Det er i samhandlingen man bygger og forbedrer skolens samlede (kollektive) praksis. Samhandlingen gjelder ikke bare på den enkelte enhet, men fra det ene ledelsesnivået til det neste. Nasjonale og internasjonale studier viser at gode sammenhenger mellom ulike organisasjonsnivåer (skoleeier, skoleledelse sentralt, skolens ledelse, lærere) bidrar til å heve kvaliteten i skolen (Levin 2010, Elmore 2004, Engeland, Langfeldt og Roald 2008 og Roald 2010), og er en suksessfaktor for elevenes læringsutbytte.

For elevene er alle voksne i skolemiljøet å betrakte som ledere

Skoleeieren

I den KS-initierte FoU-rapporten "Hvordan lykkes som skoleeier", fremheves det at skoleeierrollen synes å være sentral for å heve kvaliteten i skolen. Den omtalte rapporten fremhever flere faktorer for å lykkes som skoleeier:

- en synlig politisk og administrativ skoleeier
- et kunnskapsgrunnlag i styringen av skolene både fra politisk og administrativ ledelse
- politikere med ambisjoner, engasjement og innsikt
- administrativ kompetanse, kapasitet og evne til å transformere
- profesjonsutvikling og ansvarliggjøring av skoleledere og lærere
- et kvalitetssystem basert på forventningsbasert ansvarsstyring

I tillegg til å være aktiv medspiller og støttespiller som skoleeier, bør politisk ledernivå arbeide for å fremme en kollektiv kompetanseutvikling i skolene. I årene som kommer bør man vurdere å øke antall samlinger/møter mellom skoleledere og politisk ledelse med tanke på å drøfte både utfordringer og suksesshistorier.

Tiltak:

Arbeide for at kommunen har en synlig og aktiv politisk og administrativ skoleeier.

Tiltak:

Arbeide for sterk lederstøtte overfor skoleledelsen fra kommunal administrativ ledelse

Skolelederen

Rektor er den viktigste personen med tanke på et godt, utviklende og kollektivt læringsmiljø i skolen som læringsorganisasjon, og han/hun har derfor avgjørende betydning for elevenes læring. I Grimstad vil man både i rekruttering av nye ledere og i arbeidet med lederutviklingen ha sterkt fokus på kvaliteter som er beskrevet i Utdanningsdirektoratets "*Ledelse i skolen – krav og forventninger til en rektor*" (2008). Der deler man inn krav og forventninger til en rektor, slik de også er formulert i den nasjonale rektorutdanningen. Her nevnes de mest sentrale kravene:

Elevenes læringsresultater og læringsmiljø

En rektor er ansvarlig for elevenes læringsresultater og læringsmiljø, og rektors evne til å lede læringsprosesser og veilede lærere i denne prosessen er avgjørende.

Styring og administrasjon

En rektor er ansvarlig for at skolens samfunnsoppdrag blir utført. Dette innebærer at rektor handler på vegne av sentrale og lokale myndigheter.

Samarbeid og organisasjonsbygging, veiledning av lærere

En rektor er ansvarlig for at skolen fungerer godt som organisasjon. Dette innebærer å bygge fellesskap, arbeidsmiljø, samarbeid og organisasjonskultur, slik at lærerne og andre tilsatte kan hjelpe hverandre og være stolte og motiverte. De skal oppleve at de får støtte, hjelp og veiledning av lederen.

Utvikling og endring

En rektor har det overordnede ansvaret for utvikling og endring i skolen og hos lærerne.

Som vist over, er oppgaven som rektor krevende og kompleks, og den er særdeles viktig. Det er derfor nødvendig at skolens øverste leder har høy faglig pedagogisk kompetanse og solid ledererfaring. Kommuneledelsen og han/hun selv må også tilrettelegge for arbeidsforhold som gir rom/muligheter til å utøve det lederskapet som man forventer fra arbeidsgiver, medarbeidere, elever og foreldre. Av personlige egenskaper ønsker man både ved rekruttering av nye ledere og ved lederutviklingen å ha skolelederne som er tydelige, modige, demokratiske, selvstendige og trygge. Ettersom samfunnet er i kontinuerlig endring, vil man i årene som kommer forvente krav om omfattende endringer også i skolene i Norge. Dette vil stille store krav til kreativitet og evne til å utøve innovative arbeidsmåter hos skolelederne.

I planperioden vil man legge vekt på ledernes arbeid med lærings- og endringsledelse i klasserommene, samt ledernes ansvar for at skolene etablerer tverrfaglige og effektive arenaer med tanke forebyggende arbeid (se foran). For å lykkes, er det viktig at kommunens ledere sammen definerer prioriteringer og drøfter løsninger for å komme i posisjon for å oppnå økt grad av skoleleders kjerneoppgave: pedagogisk ledelse og kollektiv kompetanseutvikling i personalet.

Tiltak:

Ledelsen på kommunenivå arbeider med lederutvikling, ledersystemer og lederstrategier med vekt på at skoleledere har svært gode ferdigheter i å lede prosesser som fører til økt faglig og sosialt læringsutbytte for elevene. Det utarbeides årlige kompetanseutviklingsplaner innen skoleledelse.

Klasselederen

Professor John Hattie oppsummerte i 2009 resultater fra 800 analyser basert på 52 000 studier med 83 millioner elever. Her konkluderer han med at betingelser tilknyttet skolenivå og organisering har blitt tillagt overdreven betydning. Det som utgjør den avgjørende forskjellen er læreren.

Å videreutvikle lærernes ferdigheter i å lede læringsarbeidet, er derfor å betrakte som noe av det aller viktigste i utviklingsarbeidet i skolene. I første rekke er det skoleleders ansvar å lede lærernes faglige og pedagogiske kompetanseutvikling og å se til at skolen har solid kollektiv praksis, der man ikke gjør seg avhengig av enkeltlærere. Læreren har imidlertid det største ansvaret selv. Som utøver av en profesjon ligger det i rolleforventningen at man samarbeider kontinuerlig med forbedringer av læringsprosessene i klasserommene.

På samme måte som skolelederen må etablere tillit og gode relasjoner til sine ansatte for å kunne komme i veilederposisjon, må en lærer arbeide med det samme i forhold til elevene. Det foreligger mye forskning i forhold til klasse- og læringsledelse. Mye av forskningen er sammenfattet av blant annet Thomas Nordahl. Grimstad kommune legger denne forskningen til grunn i planperioden. Norsk skole er på mange måter i støpeskjeen, og på samme vis som for skoleledere, vil det i fremtiden stilles store krav til innovasjon og omstillingsevne hos lærerne. For å lykkes, må lærerne ha et utviklingsorientert lederskap og kollegium, der man gjensidig støtter hverandre og der man utfordrer egen og hverandres pedagogiske praksis.

Tiltak:

Ledelse på kommune- og skolenivå utarbeider plan for kompetanseutvikling med vekt på kollektiv kompetanse innen læringsledelse.

Etter- og videreutdanning av lærere og rektorer

Høyt faglig kvalifiserte lærere er en forutsetning for å oppnå målene for Grimstadskolen. Derfor er det ønskelig at kommunen fortsetter, og videreutvikler, arbeidet med etter- og videreutdanning av lærere innen områder som denne planen prioriterer. Dette er en ordning med gunstige finansieringsordninger fra staten. Fra høsten 2015 vil Grimstad kommune ha hele 21 lærere som tar videreutdanning innen prioriterte fagområder. Dette arbeidet bør videreføres de neste årene. Innen lederutdanning har man tilsvarende ordninger, og Grimstad kommune ønsker at våre ledere også i årene som kommer benytter disse.

Diagrammet over viser antall lærere i Grimstad som begynte videreutdanning i perioden høsten 2009 til høsten 2015. For 2015 er det antall lærere som kommunen har meldt inn til Utdanningsdirektoratet. Antall lærere er basert på årsmeldingene til veilednings- og utviklingstjenesten fra 2010 til 2014.

Miljøarbeideren og miljøteamet

Ved siden av læreren og skolelederen står miljøarbeideren som en viktig medspiller. Han/hun opererer ofte på arenaer der lederen og læreren er mindre til stede, som i pauser, på ulike aktiviteter, i kantinen og i friminuttene. For å styrke miljøarbeidernes forebyggende rolle, og skolenes samlede kompetanse, kan skolene derfor med fordel utvide eksisterende møteplasser/arenaer til også å inkludere disse medarbeiderne. Ved noen skoler har miljøarbeiderne etablert modeller for miljøteam (tverrfaglig sammensatt), som arbeider i et arbeidsfellesskap der man gjensidig støtter og hjelper hverandre, og der man er relativt selvstendig med tanke på hvilke oppgaver man til en hver tid skal prioritere.

I tillegg til miljøarbeiderne har Grimstad kommune et parallelt miljøarbeid gående gjennom MOT-satsingen på ungdomstrinnet. Miljøarbeidernes arbeid og MOT-medarbeiderens arbeid bør i fremtiden kobles tettere på hverandre slik at man unngår fragmentering og heller fremmer samhandling og samarbeid.

Tiltak:

Etablere miljøteam ved alle ungdomsskolene, som i samarbeid med MOT-medarbeider og personalet for øvrig bidrar til at elevene har et godt trygt skolemiljø.

Oversikt mål, delmål og tiltak

MÅL	Delmål	Tiltak
<p>Elevene i Grimstad oppnår ut fra sine forutsetninger høy kompetanse i grunnleggende ferdigheter og fag slik at de er godt forberedt til å delta i videre utdanning og arbeidsliv.</p>	<p>1</p> <p>På nasjonale prøver 9. trinn skal det være maksimum 5 % av elevene på laveste nivå på hver av skolene i Grimstad.</p> <p>2</p> <p>Elevene som går ut av den ordinære grunnskolen i Grimstad skal ha høy faglig kompetanse etter endt 10. trinn, og i gjennomsnitt oppnå høyere skår i norsk, engelsk og matematikk enn gjennomsnittet for landet.</p>	<p>Arbeide med lederutvikling med vekt på at skoleledere har svært gode ferdigheter i å lede prosesser som fører til økt faglig og sosialt læringsutbytte for elevene.</p> <p>Utarbeide plan for kompetanseutvikling med vekt på kollektiv kompetanse innen læringsledelse.</p> <p>Hver skole utarbeider lokale læreplaner for de grunnleggende ferdighetene og fag, og etablerer en kollektiv kompetanseplan for vurdering for læring.</p> <p>Etablere fast møteforum mellom Grimstad ungdomsskole og Dahlske videregående skole, og i samarbeid med fylkesskolesjefen i Aust-Agder.</p> <p>Sikre gode overganger mellom barnehager og skoler og i overgangene i grunnskolen og i overgangen grunnskole til videregående skole.</p> <p>Grimstad kommune utarbeider felles intensjonsdokument med tanke på høy kvalitet på samarbeidet mellom skolene og hjemmene. Hver skole utarbeider med utgangspunkt i dette, egne prosedyrer for samarbeidet med hjemmene.</p> <p>Det allerede igangsatte samarbeidet mellom UiA og Grimstad kommune gjennom blant annet SKU (Skolebasert kompetanseutvikling på ungdomstrinnet) videreutvikles med tanke på økt kollektiv kompetanse innen læringsledelse i Grimstad.</p> <p>Skolene i Grimstad vurderer nåværende leksepraksis og arbeider med forsøk for alternative løsninger for øvelsesarbeid (lekser) under veiledning fra lærerne eller annet kvalifisert personell.</p> <p>Hver skole utarbeider en strategi- og utviklingsplan i pakt med intensjonene (målene, delmålene og strategiene) som omtales i denne kommunedelplanen.</p> <p>Arbeide for at kommunen har en synlig og aktiv politisk og administrativ skoleeier.</p> <p>Arbeide for fortsatt stor deltagelse i etter- og videreutdanning for lærere.</p>

MÅL	DELMÅL	TILTAK
<p>Elevene i Grimstad opplever å bli verdsatt, ivaretatt og inkludert.</p>	3	<p>Arbeide med lederutvikling, ledersystemer og lederstrategier med vekt på at skoleledere har svært gode ferdigheter i å lede prosesser som fører til økt faglig og sosialt læringsutbytte for elevene. Det utarbeides årlige kompetanseutviklingsplaner innen skoleledelse.</p>
	4	
	<p>Elevene i den ordinære grunnskolen i Grimstad mottar høy kvalitet på den ordinære opplæringen, slik at antall elever med vedtak om spesialundervisning ikke overstiger 5 % av det samlede elevtallet i kommunen.</p>	<p>Utarbeide plan for kompetanseutvikling med vekt på kollektiv kompetanse innen læringsledelse.</p>
	5	<p>Etablere miljøteam ved alle ungdomsskolene, som i samarbeid med MOT – medarbeider og personalet for øvrig bidrar til at elevene har et godt og trygt skolemiljø.</p>
	<p>Barn, unge og deres foreldre opplever at de voksne i skolene griper tidlig inn ved mistanke om, eller avdekking av vanskeligheter og mistriivsel hos elevene.</p>	
	6	<p>Sikre gode overganger mellom barnehager og skoler og i overgangene i grunnskolen og i overgangen grunnskole til videregående skole.</p>
	<p>Elevene i Grimstad opplever et skolemiljø fritt for mobbing og fritt for diskriminering og krenkende ord og handlinger.</p>	
7	<p>Hver skole utarbeider egne prosedyrer for samarbeidet med hjemmene med utgangspunkt i målene i denne planen. Erfaringer fra andre kommuner, blant annet med "trekantsamtalen", trekkes inn i arbeidet for å styrke samarbeidet mellom lærer, hjem og den enkelte elev. I utarbeidelsen av strategiene skal både foreldre- og elevrepresentanter delta.</p>	
<p>Elevene i Grimstad opplever aldri mobbing, diskriminering eller krenkende ord og handlinger fra de ansatte i skolen.</p>		
		<p>Grimstad kommune utarbeider felles intensjonsdokument med tanke på høy kvalitet på samarbeidet mellom skolen og hjemmene. Hver skole utarbeider egne prosedyrer for samarbeidet med hjemmene med utgangspunkt i dette. Erfaringer fra andre kommuner, blant annet med "trekantsamtalen", trekkes inn i arbeidet for å styrke samarbeidet mellom lærer, hjem og den enkelte elev.</p> <p>Elevene i Grimstad har 60 minutters daglig fysisk aktivitet, og alle elever i grunnskolen (1- 10 trinn) skal ha minst 20 minutters innendørs pause for å spise skolemåltidet.</p>

Kildereferanser

Kunnskapsdepartementet: "Opplæringsloven" 1998. Sist endret 2014

Utdanningsdirektoratet: "Kunnskapsløftet" 2006 (læreplan for alle ferdigheter, fag og trinn)

Utdanningsdirektoratet 2008: "Ledelse i skolen – krav og forventninger til rektor"

Utdanningsdirektoratet: Veiledninger for lærere innen fag og ferdigheter

Utdanningsdirektoratet, UIA m fl: "Lærende regioner" (forskningsprogram) 2015

Utdanningsdirektoratet/Skoleporten: Læringsresultater og elevundersøkelser

Stortingsmelding 31: "Kvalitet i skolen" 2007-2008

Helsedirektoratet: "Anbefalinger om kosthold, ernæring og fysisk aktivitet" 2015

NOU (Norsk offentlig utredning) 2014 – 7: "Elevenes læring i fremtidens skole"

NOU (Norsk offentlig utredning) 2015 -2: "Å høre til"

Grimstad kommune: "Kommuneplan 2014 – 2026"

Grimstad kommune: "Tilstadsrapport for grunnskolen 2013 – 2014"

Grimstad kommune: "Prosjekt spesialundervisning, sluttrapport" 2013

Grimstad kommune: "Ungdomsundersøkelsen" 2013 - 2014

Aust-Agder Fylkeskommune: "Rapport om elever som tar videreutdanning"

Universitetet i Agder: "En vanskelig start" 2013 (Torunn Olsen)

Kommunenes Sentralforbund (KS): "Hvordan lykkes som skoleeier?"

Kommunal Rapport: "Kommunebarometeret (foreløpig rapport) 2015"

Thomas Nordahl: Artikler, bøker, foredrag mm om klasseledelse og foreldresamarbeid, se en oversikt over Nordahls og Høyskolen i Hedmark sitt Senter for praksisrettet utdanningsforskningens publikasjoner på <http://hihm.no/prosjektsider/sepu/publikasjoner>

Jostein Alberti-Espenes (lærer og forfatter): Tekster vedr forskning på mobbing, se en oversikt på <http://www.arenaer.no/44/kronikker-og-medieoppslag/>, samt boka *Krenkelse i skolen – mobbingens bakteppe* på Gyldendal Akademisk mars 2012.

Glosvik, Langfeldt og Roald: "Rektorrollen", Cappelen Damm 2014 (omtale på <https://www.cappelendamm.no/rektorrollen-gjert-langfeldt-9788202395209>)

John Hattie: "Visible learning" 2009 (en studie om måloppnåelse)

